

**Fokus på uteaktivitet i barnehager, SFO og
grunnskoler i Nordland**

Prosjektnotat

Salten Friluftsråd 1999

Forord

Det enkle naturvennlige friluftslivet er i dag en kulturbærende aktivitetsform i Nordland og landet for øvrig. Friluftslivet er en bærekraftig del av kulturarven og har stor betydning for befolkningens fysiske og mentale helse og lokale identitet. Friluftslivskulturen har i stor grad vært formidlet vertikalt, fra generasjon til generasjon, med hjemmet som overordnet formidlingsinstitusjon. Likevel har samfunnsmessige og institusjonelle endringer de siste tiårene endret vilkårene for barns aktivitet utendørs, spesielt i nærmiljøet. Barns hverdagsliv er i større grad enn tidligere preget av tilstedeværelse og utfoldelse innen andre aktivitetsarenaer enn i og rundt hjemmet. Barnehage, skole og skolefritidsordning (SFO) utgjør i dag kanskje den viktigste arenaen for barns lek og fysiske utfoldelse.

I regioner med spesielt store naturkvaliteter og tilsvarende rike friluftslivstradisjoner, oppleves kontrastene til virksomheten og uteområdene i dagens barnehager og grunnskoler særlig dramatisk. Nordland er en slik region. Skole- og barnehageanleggenes store tetthet av barn og ekstreme fattigdom på fysisk og biologisk mangfold står i skarp kontrast til den lave tettheten av mennesker og de rike naturkvalitetene i regionen generelt. Innføringen av 10-årig grunnskole og SFO innebærer at den klassiske skolegården risikerer å bli et dominerende uteområde for barn i grunnskolealder. Disse barna tilbringer i dag ca 2-4000 timer i slik skolegårder. Dette er et betydelig antall timer hvor barn i sin mest følsomme barndom i stor grad er prisgitt det pedagogiske personalets kunnskaper om, holdninger til og innsikt i betydningen av barns aktivitet utendørs. Særlig for grunnskolen innebærer utfordringen et kulturelt brudd, en kvalitativ overgang fra å være kunnskapsformidlingens høyborg til å bli en institusjon som også må vektlegge lek, opplevelse og egenaktivitet i et allsidig, stimulerende utemiljø.

I perioden 1998-2001 vil Salten Friluftsråd i samarbeid med Nordland fylkeskommune, Statens utdanningskontor i Nordland og Fylkesmannen i Nordland rette fokus mot uteaktivitet i barnehager, grunnskoler og SFO gjennom prosjektet Ut er In.

Torgeir Limstrand
- prosjektleder -

Trond Loge
- daglig leder-

INNHold

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn	s.2
Ut er In – delprosjekt av ”Videreutvikling av offentlig idrettspolitik”	
Hvorfor – erfaringer, dokumentasjon og mediestatistikk	
1.2 Formål	s.3
Visjon	
Hovedmålsetting	
Målgruppe	
Delmål	
Suksesskriterier	
1.3 Økonomi	s.6

2. FORPLIKTELSER OG AKTØRER

2.1 Sentrale retningslinjer og dokumenter	s.7
L-97	
Rammeplan for barnehager	
Fylkeskommunal politikk for fysisk aktivitet og naturopplevelse	
2.2 ”Videreutvikling av offentlig idrettspolitik” VOI)	s.8
2.3 Andre relevante regionale eller lokale prosjekter	s.8
2.4 Aktører på regionalt nivå	s.9
Nordland Fylkeskommune (NFK)	
Statens Utdanningskontor (SU)	
Salten Friluftsråd (SF)	
Regionale kontor for kompetanseutvikling (RKK)	
Fylkesmannen i Nordland (FM)	
2.5 Aktører på lokalt nivå	s.10

3. INNSATSOMRÅDER OG TILTAK

3.1 Faglig innhold	s.11
Øke pedagogisk kompetanse - aktivitet/aktørdel	
Forbedring av uteområdene - arealdel	
3.2 Prosjektes 4 hovedpilarer	s.12
Pilar 1 – Kurspakker	
Pilar 2 – Operativ virksomhet – veiledning	
Pilar 3 – Idebank	
Pilar 4 – Informasjon	
3.3 Kartleggingsundersøkelse vdr. uteaktivitet	s.13
3.4 Organisering	s.14
3.5 Forpliktelser	s.14
3.6 Avgrensing/utvelgelse	s.15

4. HANDLINGSPROGRAM

KAP.1   INNLEDNING

Bakgrunn

Ut er In – delprosjekt av *Videreutvikling av offentlig idrettspolitik*

Nordland fylkeskommune (NFK) har innledet et samarbeid med Kulturdepartementet om prosjektet *Videreutvikling av offentlig idrettspolitik* (VOI). VOI's mål er at alle skal gis et tilbud om fysiske aktivitet og naturopplevelser ut fra egne forutsetninger og behov. En av hovedstrategiene i VOI er en videreutvikling av kommunal politikk for fysisk aktivitet og naturopplevelse der skole- og barnehagesektoren er en av tre satsingsområder. I den forbindelse har NFK, Statens Utdanningskontor i Nordland, Fylkesmannen i Nordland og Salten Friluftsråd utviklet et faglig/økonomisk samarbeid gjennom prosjektet Ut er In.

I praksis er dette gjort ved at en person er engasjert i en 3-årig prosjektlederstilling (1998-2001) med lokalisering i Salten Friluftsråd med Nordland fylke som arbeidsfelt. De regionale kontorene for kompetanseutvikling (RKK) er, sammen med prosjektleder ment å utgjøre det viktigste bindeleddet i forhold til skoler og barnehager i regionene, og vil også fungere som aktive pådrivere overfor disse institusjonene.

Hvorfor – erfaringer, dokumentasjon og mediestatistikk

I en befolkning der belastningslidelser som skyldes mangel på fysisk aktivitet er blitt den nye mangelsykdommen, der barn og unge viser tegn på manglende fysikk og motorikk og der stadig mer av tiden brukes innendørs foran TV og PC er oppgavene og utfordringene store. Ifølge erfaringer, dokumentasjon og mediestatistikk fra Norsk senter for barneforskning, Nordlandsforskning, Salten Friluftsråd, Statens utdanningskontor i Nordland og Fylkesmannen i Nordland vet vi at:

- Barn i Norge er mindre fysisk aktive enn tidligere.
- Barn bruker mer av fritiden innendørs (ca 3 timer daglig) til fjernsyn, video, datamaskin eller lesing av tegneserier.
- Mange utearealer i barnehage, skole og nærmiljø kan karakteriseres som fysisk og biologisk fattig og appellerer i liten grad til aktivitet.
- Undersøkelser gjort i Norge, Sverige og Danmark viser at barn i skolealder har svake grov- og finmotoriske ferdigheter.
- Samtidig viser en svensk studie at barn som er aktiv i et mangfoldig utemiljø tilegner seg teoretisk lærdom lettere, får bedre konsentrasjonsevne og bedre motorikk enn barn som ferdes i et sterilt utemiljø.

- Stadig mer av barn og unges oppvekstid tilbringes på offentlige institusjoner.
- Pedagogisk personale, spesielt i grunnskolen mangler det didaktiske grepet (*hvorfor, hva og hvordan*) innen læring utendørs.
- Enkle undersøkelser gjort i Salten viser at kun 2-5 % av undervisningstiden i grunnskolene blir brukt utendørs.
- I en levekårsundersøkelse fra 1994 ble aktiv bruk av natur oppgitt som den viktigste fritidsaktiviteten for den voksne befolkning i Nordland.
- Lærerplanverket for den 10-årig grunnskoles (L-97) mål tilsier at utemiljøet og nærmiljøet blir en naturlig del av det daglige læringsarbeidet i hele grunnskolen.
- Å realisere rammeplanen for barnehagers (1996) mål innebærer at barnehagene må videreutvikle den pedagogisk kvaliteten til uteaktiviteten.

1.2 Formål

Visjon

Å fremme livskvalitet til nye generasjoner nordlendinger

- *Mental helse*

Barn som blir glade i sitt eget nærmiljø, vil alltid føle tilhørighet til "barndommens dal". Opplevelse av tilhørighet er viktig for barns opplevelse av trygghet, og opplevelse av trygghet er igjen grunnleggende for barns opplevelse av livskvalitet.

Vi forutsetter at opplevelse av tilhørighet har hatt og har grunnleggende betydning for befolkningens livskvalitet. Begrepet tilhørighet omfatter her både sosial og geografisk tilhørighet – stedstilhørighet. Nordlandsnaturens rike og kontrastfylte kvaliteter – fysiske så vel som biologiske - tilsier at potensialet for utvikling av stedstilhørighet har vært og er stort i denne regionen. Vi tror at barns stedstilhørighet fremmes ved å stimulere til positive opplevelser i et fysisk og biologisk mangfoldig landskap.

- *Fysisk helse*

Tilpasset fysisk aktivitet i et variert naturlandskap virker positivt inn på nordlendingens fysiske helse

Vi registrerer i dag et økende fysisk forfall i oppvoksende generasjoner. Ingenting tyder på at barn og unge i Nordland er unntatt denne tendensen. Aktivitet i naturlandskap i daglig lek og virke er ikke genetisk betinget. Når generasjonsbundet arv viker for andre former for verdioverføringer trues også denne delen av kulturarven. Vi tror at det å stimulere barn og unge til allsidig aktivitet i et allsidig naturlandskap derfor er et viktig og naturlig helseforebyggende tiltak.

- *Bærekraftig samfunn*

Nærhet til naturelementene har betydning både til befolkningens holdning til naturforvaltning og for opplevelse av egen livskvalitet.

Vi kan imidlertid ikke lenger forutsette at nærkontakt med naturelementene går i arv. Dersom oppvoksende generasjon fremmedgjøres fra naturen på eget hjemsted, fremmedgjøres de også for et spesielt viktig kulturbærende element. Fravær av stedstilhørighet blir lett en destabiliserende faktor, dels ved at unge som blir værende i eget lokalsamfunn ikke føler like sterk tilhørighet som tidligere generasjoner, dels ved at unge velger å flytte ut. Vi tror at det å stimulere barn og unge til naturopplevelse derfor er et meget sterkt distriktpolitisk virkemiddel med stor betydning for framtidig bosettingsmønster og lokalsamfunnets identitet og bærekraft.

Hovedmålsetting

Å fremme mer og bedre uteaktivitet i barnehager, grunnskoler og SFO.

Med *uteaktivitet* menes:

Organisert læringsarbeid, fysisk aktivitet og opplevelser som finner sted utendørs.

Med *bedre uteaktivitet* menes det:

- at uteaktivitet får en naturlig plass i institusjonens arbeid
- at valg av læringsarenaer blir selvfølgelig og relevant ut fra den oppgave som skal gjøres, og det mål som skal nås.

Målgruppe

Primært

Pedagogisk personell og pedagogisk ledelse i grunnskoler, SFO og barnehager i Nordland

Sekundært

Andre profesjonsutøvere, politikere, beslutningstakere, planleggere, frivillige organisasjoner, foreldre, andre foresatte, elever, barn, pedagogisk personell/-ledelse og studenter i videregående- og høyskole.

Delmål

- **Øking av den pedagogiske kompetansen.**

Pedagogisk kompetanse inkluderer kunnskaper og holdninger om et verdigrunnlag (*hvorfor*) et metodisk opplegg (*hva og hvordan*).

- **Forbedring av uteområdene.**

Med *uteområdene* menes skolegården/lekeplassen (ca 0 – 100m unna) og nærområdet (ca 100 – 1000 m unna). Såkalte ekskursjonsområder (kjøreavstand) går i dette tilfelle *ikke* under betegnelsen *uteområder*.

Med *forbedring av uteområdene* menes:

- fysisk tilrettelegging for uteaktivitet
- og/eller sikring av områder gjennom juridiske virkemidler.

Suksesskriterier

Prosjektet skal stimulere til :

- å øke mengden av uteaktivitet¹
- å øke kvaliteten på uteaktivitet²
- at uteaktiviteten får en kvalitativ- og kvantitativ forankring i kommunale planer.
- at det blir flere og bedre søknader om spillemidler til nærmiljøanlegg.

¹ Skal konkretiseres med prosenttall etter en kartlegging av status er gjort.

² Skal konkretiseres etter kartlegging av status er gjort.

1.3 Økonomi

Finansiering: Kulturdept./fylkeskommunen.....	Kr	250.000
Statens Utdanningskontor.....	Kr	100.000
Salten Friluftsråd.....	Kr	100.000
<u>Andre tilskuddsmidler.....</u>	<u>Kr</u>	<u>50.000</u>
Sum:	Kr	500.000

Totalsummen på Kr. 500.000,- er hovedsakelig ment brukt til drift pr. år. Inkludert Salten Friluftsråds innsats på ca _ årsverk, har Ut er In en samlet verdi på om lag 2. mill kr.

Det finnes også muligheter for midler gjennom søknad til konkrete tiltak (emnehefter, kompetanseoppbygging etc.) bl.a. fra Statens Utdanningskontor, Fylkesmannen i Nordland, Fylkeslegen i Nordland og Nordland fylkeskommune. I tillegg kan RKK søke om fylkeskommunale midler (ca Kr. 200.000,-) til "Barnas uterom" i prosjektperioden (pkt. 3.2 i tiltaksprogram VOI). Andre viktige finansieringskilder er spillemidler til aktivitetstiltak via Friluftsrådernes Landsforbund. Når det gjelder skolene/barnehagene må disse først og fremst knytte/synliggjøre prosjektet til "190 timene" (avsatt til etterutdanning etc.), "39'de skoleuke" (faste kursdager) og kursmidler til ansatte.

KAP. 2 FORPLIKTELSER OG AKTØRER

2.1 Sentrale retningslinjer og dokumenter

L-97

I lærerplanverket for den 10-årige grunnskole (L-97) kan uteskole – eller det å skole ute - ses på som et mål i seg selv. Det er fremhevet både i den generelle delen og i de enkelte fagplanene at helsefremmede arbeide, fysisk aktivitet, lek og opplevelse skal stå sentralt i skolens arbeid. I tillegg setter L-97 elevens eget læringsarbeid i fokus. Det primære mål med skolen er ønsket om en kritisk, søkende og aktiv elev. Dette forutsetter at klasserommet ikke blir den eneste arena for læring og at læreboka ikke er det eneste læremiddelet eleven har tilgang på. God læring skjer når læringsarenaen og læremidlene oppfattes som relevante og virkelighetsnære. En realisering av L-97's mål og hovedmomenter tilsier derfor at utemiljøet og nærmiljøet blir en naturlig del av det daglige læringsarbeidet gjennom hele grunnskolen.

Rammeplan for barnehager

Rammeplanen for barnehager (1996) gir retningslinjer for arbeidet i barnehagen og er forankret i lov om barnehager med forskrift. Rammeplan for barnehager tar utgangspunkt i et helhetssyn på barn. Barns mentale utvikling skjer ikke av seg selv, men er nært koblet til de erfaringene barnet gjør. Barns erfaringer, det vil si barnets læring, er avhengig av det miljøet det ferdes i, og de opplevelser og kunnskaper miljøet gir.

Rammeplanen bygger på et helhetlig læringsbegrep. Utvidelsen av det tradisjonelle læringsbegrepet ligger i anerkjennelsen av en sammensmelting av lært og erfart kunnskap, samt utvidelse av læringsarenaen. Å realisere Rammeplanens mål innebærer å utvikle pedagogisk kvalitet i barnas utetid. Dette er barnehagens utfordringer.

Fylkeskommunal politikk for fysisk aktivitet og naturopplevelse.

Nordland fylkeskommune har de siste 4-5 år arbeidet mye med å avklare sin rolle og sitt ansvar i offentlig idrettspolitikk. Gjennom dette arbeidet er det bl.a. utviklet en erkjennelse av hvor viktig samarbeidet med ulike kommunale sektorer er for å skape gode og allsidige aktivitetstilbud og naturopplevelser. Også det offentlige må sette aktivitet øverst, hvor anlegg kun blir et av flere virkemidler. Ikke minst ønskes et betydelig utvidet samarbeid med barnehage- og skolesektoren. Kanskje vil den viktigste arena for barn og unges lek og fysiske utfoldelse framtiden være nettopp i denne sektoren.

2.2 "Videreutvikling av offentlig idrettspolitik" (VOI)

Som nevnt innledningsvis er Ut er In et delprosjekt av VOI. Formålet med VOI er å legge til grunn en mer offensiv satsing, først og fremst rettet mot grupper som har relativt dårlig tilbud, som er mindre aktive og ikke prioriteres eller som av ulike årsaker ikke finner veien til frivillig sektor. Et slikt engasjement er ment å omfatte både motivering til aktivitet, organisering og tilrettelegging av et mer utvidet spekter av aktivitetstilbud.

Bakgrunnen for denne satsingen mot aktivitetssiden er at Nordland fylkeskommune (NFK) mener at dagens offentlige engasjement innen norsk idrettspolitik i for stor grad domineres av anleggsutbygging og ulike offentlige tilskuddsordninger til frivillig sektor. Denne situasjonen gjenspeiles både i statlig, fylkeskommunal og kommunal politikk. På dette grunnlaget spør altså NFK seg om offentlig sektor i stor nok grad har tatt ansvar for mangfoldet i dette interesseområdet – ikke minst relatert til allerede definerte offentlige ansvarsområder innen både kultur-, skole- og helsesektor.

Prosjektet VOI i sin helhet har gjort seg utslag i en satsing på omlag kr. 2 mill. pr. år i tidsrommet 1998-2001. Prosjektleder vil være på plass i oktober 1998.

2.3 Andre relevante regionale eller lokale prosjekter

En rekke mer eller mindre kjente regionale prosjekter i regionen på 90-tallet har i tillegg hjulpet til å finne satsingsområder og strategier.

De viktigste i så måte er *Idrett som motor*, som bl.a. resulterte i *fylkeskommunal handlingsprogram for idrett og friluftliv 1996-2000*. Prosjektet *Friluftliv fra barnsben av* satte fokus på uteaktivitet i et utvalg av barnehager i Nordland og var sammen med andre aktører/retningslinjer, bl.a. med på å bidra til en *Handlingsplan for miljølære i Nordland 1995-2000*. Prosjektet *Friluftretta skole* i Nesna kommune som resulterte i et kommunalt vedtak på kvantitativ utetid i skoler og barnehager. Fylkeskommunens "miniprojekt" *Skolenes uteområde* stimulerte til flere og bedre søknader til spillemidler til nærmiljøanlegg. Dessuten har RKK Indre Salten's prosjekt *Barns læring gjennom bevegelse og lek* resultert i et glødende engasjement på enkeltskoler/barnehager innen uteaktivitet og forbedring av uteområdene.

2.4 Aktører på regionalt nivå

Nordland fylkeskommune (NFK)

NFK er, sammen med Statens utdanningskontor i Nordland den viktigste faglige og økonomiske samarbeidspartneren. NFK har som regionalpolitisk organ hovedansvar for en rekke samfunnsoppgaver innen tjenesteyting (helse, videregående skole, samferdsel og kultur) og regional utvikling (bosetting, næringsutvikling, overordnet regional planmyndighet). Innen tjenesteyting er kulturpolitikk og ikke minst idrett- og friluftslivpolitikk, et viktig satsingsområde.

De viktigste fylkeskommunale oppgavene i en framtidig idrett og friluftslivpolitikk:

- Brobygger og sentral aktør i et styrket offentlig nettverk
- Bidra til utformingen av en behovsstyrt og planstyrt anleggsutvikling
- Pådriver for utviklingen av en helhetlig kommunal politikk for mosjon, idrett og friluftsliv.
- Aktør for planlegging, organisering og utprøving av mulige, nye strategier og tiltak.

Statens utdanningskontor i Nordland (SU)

SU er et statlig organ i fylket som skal arbeide i nær kontakt og forståelse med den politiske ledelsen i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Kontoret har ansvaret for de statlige oppgavene innenfor grunnskole, videregående skole, fagopplæring i arbeidslivet, høyere utdanning og voksenopplæring. Kontoret skal hjelpe til med å informere om og iverksette departementets utdanningspolitikk, og skal dessuten ta seg av oppgaver innenfor forvaltning og skoleutvikling.

Salten Friluftsråd (SF)

SF ble opprettet som et prøveprosjekt i 1992. Ved årsskiftet 97/98 ble rådet et permanent underutvalg av Salten Regionråd. SF består av en valgt representant fra hver av de ti medlemskommunene og to representanter fra frivillige organisasjoner. Friluftsrådet tilsluttet Friluftsrådernes Landsforbund sammen med 14 andre interkommunale Friluftsråd. Det er tilsatt daglig leder med kontorsted på Rognan og prosjektleder (Ut er In) med kontorsted i Bodø.

De viktigste arbeidsoppgavene består i å øke forståelsen for friluftslivets betydning, bedre friluftskultur og utbredelse av friluftslivet samt å sikre og utvikle regionens friluftsmuligheter. Satsingsområdet er informasjon og ulike stimuleringsiltak. SF gir ut regionale friluftskart, bidrar til utgivelse av lokale turbøker og arbeider for mer og bedre utaktivitet i skoler og barnehager.

Regionalt kontor for kompetanseutvikling (RKK)

RKK er regionalt kontor for kompetanseutvikling i grunnskoler, barnehager og musikkskoler. Fylket er delt inn i 8 regioner (pluss kommunene i Ytre Salten), med en fagstilling i hver region. Kontorets viktigste oppgaver er å planlegge og iverksette kompetanseutvikling, delta i Statens Utdanningskontors nettverk for RKK-ledere og samarbeide med høyskoler og andre instanser om kompetanseutviklingsprosjekter. Rammene for virksomheten legges opp av et styre som vanligvis består av skole-/oppvekstsjefen i de kommunene som sokner under regionen. Skolekontoret er som oftest sekretariat for kontoret, mens skole-/oppvekstsjef er nærmeste overordnede.

Fylkesmannen i Nordland, sosial- og familieavdelingen (SOFA)

Fylkesmannen har ulike oppgaver overfor kommunene i fylket. Sosial- og familieavdelingen (SOFA) ved embetet er tillagt oppgaver på barnehageområdet.

Dette omfatter forvaltningsoppgaver, og oppgaver knyttet til utvikling av barnehagefeltet, herunder også at barnehagens innhold utvikles i tråd med mål og intensjoner i rammeplan for barnehager.

2.5 Aktører på lokalt nivå

De viktigste aktørene på lokalt nivå vil være hver enkelt skole og barnehage med rektor/barnehagestyrer som formelle kontaktpersoner. I tillegg vil kommunale sektorer som oppvekst-, kultur/idrett, helse-, teknisk- og plan- være aktuelle samarbeidspartnere.

Valg av innsatsområde er gjort med bakgrunn i erfaring fra en rekke regionale og lokale prosjekter på 90-tallet som helt eller delvis har munnet ut i videre handlingsplaner (se kap.2).

Disse erfaringene, sammen med overordnede retningslinjer trukket opp av L-97, rammeplan for barnehager og fylkeskommunal politikk for fysisk aktivitet og naturopplevelse utgjør til sammen den viktigste ballasten til prosjektet. Det er viktig å poengtere at prosjektet vil ha en diagnostisk karakter – innhold og strategi vil kunne bli justert noe underveis.

3.1 Faglig innhold

Prosjektet har som målsetting å fremme mer og bedre uteaktivitet i skoler og barnehager i Nordland. Dette skal skje gjennom:

- Økning av den pedagogiske kompetansen (aktivitet/aktørdel)
- Stimulering til forbedring av uteområdene (arealdel).

Det faglige innholdet er satt med bakgrunn i den kompetansen Salten Friluftsråd innehar og har tilgang på pr. i dag. Over tid vil det selvfølgelig være viktig at brukergruppene selv blir med på å bestemme og utvikle dette innholdet. Det faglige innholdet skal bygge på et verdigrunnlag (*Hvorfor gjør vi dette? Hvorfor er dette viktig?*) og et metodisk opplegg (*Hva skal vi gjøre og hvordan gjør vi det?*)

Øke pedagogisk kompetanse - aktivitet/aktør del

Metodisk vil prosjektet vektlegge uteaktiviteter med stor overføringsverdi som kan utøves i uteområdene til skoler og barnehager.

Eksempler på temaer og elementer i slike uteaktiviteter er: tradisjonslek, idrettslek, drama, bevegelse, utfordring/ mestring, sansing, undring, observasjon samt høsting/bruk av naturressurser.

Viktige stikkord i denne sammenhengen vil være:

- Positiv tilnærming til natur og kultur gjennom lek- og opplevelsesorientert læring
- Veilederrollen – formidling gjennom fellesskap, samarbeid og innlevelse, herunder mental og fysisk trygghet.
- Stimulering av barns tilhørighet og lokale identitet gjennom aktiv bruk av uteområdene.

Forbedring av uteområdene - arealdel

Hensikten med å forbedre uteområdene i skoler og barnehager er å stimulere til mer allsidig aktivitet i og utenfor ”skolegården”. Uteområdene kan eksempelvis omfatte den tradisjonelle skolegården, lekeplassen, bekken, dammen, fjæra, myra, fjellet og hundremetersskogen. Arbeidet vil omfatte både en lokalisering, adoptering/sikring og forvaltning av disse områdene. Viktige stikkord i denne sammenheng vil være:

- Barn og arealplanlegging – forming av kreative læringsmiljøer med enkle mildere.
- Tilskuddsordninger gjennom spillemidler til nærmiljøanlegg
- Aktuelle samarbeidspartnere på kommunalt og regionalt nivå
- Synliggjøre uteområdenes verdi i forhold til kommunale arealplaner.

3.2 Prosjektets 4 hovedpilarer

Prosjektet skal i mest mulig grad forsøke å jobbe direkte opp mot den enkelte skole og barnehage. Engasjementet skal først og fremst skapes lokalt. Tanken er at dette engasjementet skal virke som ”et pressmiddel” oppover i systemet, på det kommunale- og regionale ledd, slik at forståelsen for uteaktivitet øker også i disse sentrale leddene. For å få til dette vil oppsøkende virksomhet i form av kurs/seminarer, men også besøk på enkeltskoler/barnehager, være helt sentralt.

I tillegg vil arbeidet omfatte planlegging, gjennomføring og evaluering av hele prosjektet.

Pilar 1 - Kurspakker

Med utgangspunkt i hele eller deler av prosjektets faglige innhold, vil det bli tilbudt 1-3 dagers kurs/seminarer på regionalt nivå. Målgruppen er fortrinnsvis pedagogisk personale/ledelse i grunnskole, barnehage og SFO. RKK er først og fremst ment å være oppdragsgiver og organisator.

Pilar 2 – Operativ virksomhet - veiledning

Det vil forhåpentligvis være enkeltskoler-/ barnehager som brenner etter å gå i gang med forbedring av uteområdene, som ønsker pedagogiske tips eller som for den saks skyld ønsker å vekke andre aktuelle samarbeidspartneres interesse (for eksempel foreldre, foresatte, politikere, beslutningstakere). Om det er ønskelig, vil prosjektet forsøke å bistå disse med faglig tips og veiledning – og så langt det er praktisk mulig, oppsøke institusjonen. Meningen er at dette skal kunne gjøres på relativt kort varsel uten utgifter for skolene eller barnehagene. RKK er ment å være oppdragsgiver og organisator.

Pilar 3 - Idebank

Vi vet at det i dag finnes enkeltskoler, -barnehager og -klasser i fylket som har kommet svært langt på aktør/aktivitetsdelen og/eller arealdelen. Utfordringen er derfor å se til at denne kunnskapen og erfaringen blir kartlagt, samlet inn og spredd rundt til andre som ønsker ideer eller gode eksempler. Dette er først og fremst tenkt gjort gjennom idehefte(r) og/eller videoprogram. I neste omgang kan det bli aktuelt å få til regionale samlinger hvor ”ideskoler” og ”idebarnehager” utveksler erfaringer gjennom praktisk arbeid. Fortrinnsvis *ett* RKK-kontor vil bli plukket ut til denne satsingen.

Pilar 4 – Informasjon

Prosjektet skal forsøke å skape oppmerksomhet, interesse om temaer og problemstillinger knyttet til uteaktivitet gjennom et aktivt arbeid mot media og andre informasjonskanaler.

I tilknytning til virksomheten under pilar 1,2 og 3 vil det også bli utarbeidet emnehefter og/eller videoprogram. Disse skal kjennetegnes ved at:

- Beregnet på pedagogisk personale
- Distribueres gratis/til lav kostnad for kursdeltakere og andre viktige målgrupper
- Tar utgangspunkt i natur og kultur i Nordland
- Høy kvalitet med hensyn til innhold og formgivning. Lav brukerterskel.
- Formgivning og språk skal synliggjøre at heftene hører sammen i en serie.
- Klare og gode referanser til annen litteratur/andre tiltak for å gi økt effekt.

Det vil dessuten bli utarbeidet annet profileringsmaterieil (eks. t-skjorter, plakater, brosjyrer)

3.3 Kartleggingsundersøkelse vdr. uteaktivitet

Utgangspunktet for en slik undersøkelse er at Nordland fylkeskommune ønsker å utvikle en anleggspolitikk gjennom spillemidlene som motiverer større og mer inaktive grupper. Et av disse tiltakene er en utredning for den videre satsingen på nærmiljøanlegg. Vi vet at skoler, SFO og barnehagers uterom er et svært viktig aktivitetsområde i nærmiljøet og at Nordland i perioden 93-98 har satset spesielt på denne målgruppen i sin anleggspolitikk. Dessverre finnes det i dag svært lite dokumentasjon når det gjelder faktisk bruk av slike anlegg. Det samme gjelder de eventuelle virkningene slik tilrettelegging har på barns uteaktivitet, og de eventuelle virkningene dette har på pedagogisk personales holdninger til og forståelsen av betydningen av barns aktivitet utendørs. For å stake ut kursen videre skal det gjøres en omfattende kartleggingsundersøkelse i samtlige grunnskoler, SFO og barnehager i Nordland i løpet av 1999. Meningen er at samme undersøkelsen også skal gjøres ved avslutningen av prosjektet bl.a. for å måle eventuelle effekt.

3.4 Organisering

Ut er In vil være organisert som en del av prosjektet Viderutvikling av offentlig idrettspolitik (VOI). Den endelige strukturen til Ut er In vil ikke fastsettes før prosjektleder i VOI er på plass. Inntil videre er det opprettet en arbeidsgruppe som består av representanter fra henholdsvis fra SU (B. Rist), NFK og VOI (R. Blom), SF (T.Loge), prosjektleder Ut er In (T. Limstrand) og Fylkesmannen i Nordland (G. Gansmoe)

RKK-nettverket er sammen med prosjektet ment å være med som bindeledd og pådrivere overfor de enkelte skoler og barnehager i regionene. Formell invitasjon til deltakelse/samarbeid, herunder gjensidige forpliktelser, ble sendt til RKK høsten-98.

3.5 Forpliktelser

Prosjektet vil medføre gjensidige forpliktelser hovedsakelig mellom SF (representert ved NFK og SU), RKK og den enkelte skole og barnehage. I hovedtrekk vil dette bety følgende:

Fra SF:

- Bidra med faglig innhold til kurs/seminarer (jfr. pilar 1)
- Operativ virksomhet innen veiledning (jfr. pilar 2)
- Utarbeide emnehefter/ andre infotiltak (jfr. pilar 4)
- Evt. bistå med midler gjennom annen ekstern finansiering

Fra RKK (kommunene):

- Arrangere kurs/seminarer/nettverkssamlinger (jfr. pilar 1)
- Informere om operativ virksomhet til skoler/barnehager (jfr. pilar 2)
- Bidra til lokalisering/innsamling til idebank (jfr. pilar 3)
- Synliggjøre arbeidet i planer/budsjett/tiltaksplaner etc.

Fra skolene/SFO/barnehagene:

- Synliggjøre/knyttes til ”190 timene”, ”39’de skoleuke” og kursmidler til ansatte.
- Evt. vikarutgifter dekkes av skole/barnehage
- Synliggjøre arbeidet i planer/budsjett/tiltaksplaner etc.

3.6 Avgrensning/utvelgelse

Alle RKK-kontorene samt kommunene i Ytre Salten (har pr. i dag ikke RKK) fikk invitasjon til å søke om deltakelse i prosjektet.

Av de 12 aktuelle RKK regioner/kommunene i Nordland var det hele 9 som sendte inn søknad. Alle disse fikk tilbud om å være med i et 3-årig samarbeid. Av ressurs hensyn ble det imidlertid prioritert ulike hovedsatsingsområder hos de forskjellige RKK regioner/kommuner i henhold til prosjektets hovedpilarer.

	Region. kurs (Pilar 1)	Veil. Skole/ Barnehage (Pilar 2)	Idebank (Pilar 3)
RKK Rana	*		(*)
RKK Indre Saltén			*
RKK Ofoten	*	*	
RKK Vestr./Lødin	*	*	
RKK Lofoten	*	*	
Bodø kommune	*	(*)	
Gildeskål kommune	* ¹	*	

Fig. Prioriterte hovedsatsingsområder i de forskjellige RKK-regionene/ kommunene i henhold til prosjektets hovedpilarer (jfr. pkt. 3.2 i prosjektnotat)

KAP. 4 HANDLINGSPROGRAM

Planfase	
1998	
Milepæler	
Mai	Tilsetting av prosjektleder
Juni	Vedtak av fylkestinget om samarbeid med Kulturdept. om VOI
Sept	Strategi fastsatt (se prosjektnotat)
Aktivitet/handling	
Høst	Formell invitasjon til alle RKK/kommunene i Ytre Salten om Deltakelse. Utvelgelse av regioner/kommuner og satsingsområder.
	”Starttilbud” kurspakker ut 1998.
	Utforming av spørreskjema - kartleggingsundersøkelse
1999	
Vår	Oppstartsseminar og operativ virksomhet (pilar 2).
	Fastsette strategi for idebank (pilar 3)
	Informasjon gjennom media og andre infokanaler (pilar 4)
	Utsendelse av spørreskjema - kartleggingsundersøkelse
Høst	Oppstart idebank
	Kurspakker i regi av RKK (pilar 1)
	Publisering av kartleggingsundersøkelse
2000	
Vår	Videreføring av pilar 1, 2 og 4
	Avslutning av idebank
Høst	Utgivelse av temahefter
	Erfaringsutveksling - idebank
2001	
Mai	Avslutning
Evaluerings	
	Evaluerings av Ut er In sammen med hovedprosjektet VOI. KD, SU, NFK, RKK, kommuner, skoler, barnehager skal føle eierskap til prosjektets intensjoner og bidra til at målsettingene videreføres. Ny kartleggingsundersøkelse for å måle evt. effekt.

Referanser

Barne- og familiedepartementet, 1996. *Rammeplan for barnehagen*, en kortfattet presentasjon.

Fylkesmannen i Nordland, 1994. *Friluftsliv fra barnsben av.* Rapport 1-94.

Kyrkje-, utdannings og forskningsdepartementet, 1996. *Læreplanverket for den 10-årig grunnskolen.*

Kyrkje-, utdannings og forskningsdepartementet, 1997. *Videreutdanning i pedagogisk arbeid på småskolesteget.* Rammeplan for 10 + 10 vekttal.

Limstrand, T., 1995. *Hensynet til lek og friluftsliv i skolehverdagen.* Har økonomiske tilskudd en stimulerende virkning? Hovedoppgave på institutt for landskapsplanlegging, NLH.

Mjaavatn, P. E, 1998. *Barns hverdag.* Forskningsresultater presentert på landskonferanse i friluftsliv 11.06.98, Sandnes.

Nordlandsforskning, 1994. *Vi sto han av !.* Sammendragsrapport levekår og livskvalitet i Nordland. NF-rapport nr. 16/94.

Nordland fylkeskommune, Nordland idrettskrets, 1996. *Hovedrapport for idrett som motor.*

Nordland fylkeskommune, kulturavdelingen, 1996. *Handlingsprogram for idrett og friluftsliv 1996-2000.*

Nordland fylkeskommune, kulturavdelingen 1998. *Videreutvikling av offentlig idrettspolitik.* Tiltaksprogram – 1. prosjektår.

Norges idrettsforbund, 1998. *Strategisk plan for breddeidrett.* Utkast.

RKK Indre Salten, 1995. *Barns læring gjennom bevegelse og lek.* Prosjektbeskrivelse.

Sosial- og helsedepartementet, 1997. *Barn i bevegelse – et informasjonsprosjekt med fokus på barns bevegelsesutvikling og behov for allsidig fysisk aktivitet.* Prosjektnotat.

Statens utdanningskontor, fylkesmannen i Nordland, 1995. *Nordlandsnaturen – skolegård og lærebok.* Handlingsplan for miljølære i Nordland 1995-2000.

Vinje, P. 1996. *Høyskolen i Nesna. Friluftsliv i skole – et prosjekt med friluftsliv undervisning i Nesna kommune.* Evalueringsrapport.

Salten Friluftsråds prosjekt, Ut er In er opprettet med initiativ fra Nordland fylkeskommune. Prosjektet er en del av samarbeidsprosjektet "Videreutvikling av offentlig idrettspolitik" mellom fylkeskommunen og Kulturdepartementet. Statens Utdanningskontor i Nordland og Fylkesmannen i Nordland er aktive samarbeidspartnere. I perioden 1998-2001 er målsetningen å stimulere til mer og bedre uteaktivitet i grunnskoler, skolefritidsordning (SFO) og barnehager i Nordland.

Opplysninger om prosjektet kan fås ved henvendelse til:

Salten Friluftsråd

Storgata 25, 8006 Bodø, tlf. 75548600 / 95068985
faks 75548601, e-post: torlim@online.no
eller :
boks 94, 8250 Rognan, tlf. 75691625